

Building Tolerance, Understanding
and Dialogue across Communities

Raport: Antisemitismul în România

Cuprins

Rezumat.....	3
Introducere.....	4
Metodologie.....	4
Limitări.....	4
Situația comunităților evreiești din România	5
Antisemitismul în România.....	7
Nivelul și tendința antisemitismului în societate.....	7
Stereotipuri antisemite, prejudecăți, teorii ale conspirației	9
Discursul antisemit care incită la ură și infracțiunile motivate de ură	11
Antisemitismul la nivel politic	13
Antisemitismul în sfera sportivă	14
Percepția antisemitismului în cadrul comunității evreiești.....	14
Inamia față de alte grupuri minoritare din țară	16
Prevenirea antisemitismului în educație	18
Evreii, antisemitismul și Holocaustul în programele educaționale oficiale	18
Materiale și activități educaționale care abordează antisemitismul	19
Nevoile FLP în abordarea antisemitismului prin educație	19
Bibliografie	21
Date despre proiect.....	24

Rezumat

Acest raport de cercetare prezintă concluziile unui studiu amplu realizat în România în perioada martie-septembrie 2023, care se concentrează pe problema cu multiple fațete a antisemitismului în această țară. Studiul oferă o analiză a situației contemporane a comunităților evreiești din România, a prevalenței și a percepțiilor antisemitismului și a intersecției acestuia cu alte forme de intoleranță. În plus, raportul examinează eforturile de prevenire a antisemitismului prin inițiative educaționale. Cercetarea relevă faptul că antisemitismul din România are rădăcini istorice profunde și este încă omniprezent și răspândit. De obicei, acesta ia forma unor stereotipuri și prejudecăți latente, care se manifestă în legende care sunt profund împletite cu teorii complexe ale conspirației și interpretări naționaliste ale istoriei României. Mulți indivizi nu sunt conștienți de expresiile și manifestările actuale ale antisemitismului, iar această lipsă de conștientizare exacerbează și mai mult problema. Deși România a introdus în ultimii ani o legislație pentru a combate antisemitismul și alte forme de discriminare și intoleranță, aplicarea și implementarea a acestor legi este inconsecventă și sporadică. O evoluție pozitivă este introducerea educației privind Holocaustul ca materie obligatorie în licee, începând cu 2023. Cu toate acestea, există provocări în ceea ce privește punerea în aplicare eficientă a acestui program de învățământ. Profesorii solicită orientări mai clare, formare și materiale educaționale actualizate pentru a se asigura că noul curriculum își îndeplinește obiectivele.

Cercetarea subliniază nevoia urgentă de a depune eforturi pentru a recunoaște și aborda antisemitismul în România. Aceste eforturi ar trebui să includă creșterea gradului de conștientizare cu privire la manifestările contemporane ale antisemitismului, aplicarea

consecventă a legislației existente și colaborarea între sectoare pentru a consolida inițiativele de educație privind Holocaustul. Aceste măsuri sunt esențiale pentru combaterea antisemitismului adânc înrădăcinat în țară și pentru promovarea unei societăți mai incluzive și mai tolerante pentru toți.

Introducere

Proiectul¹ BOND (Building tOlerance, uNderstanding and Dialogue across communities) este implementat între ianuarie 2023 și decembrie 2024 în Ungaria, Italia, Polonia și România. Acesta își propune să abordeze prejudecățile adânc înrădăcinate, atitudinile și comportamentele de ură din societate, în special față de evreii europeni. Proiectul urmărește, de asemenea, să promoveze înțelegerea, toleranța și dialogul. Se pune un accent deosebit pe creșterea gradului de conștientizare a tinerilor cu privire la iudaism și antisemitism și pe promovarea dialogului intercultural și interreligios. Cercetarea a fost realizată ca una dintre primele etape ale proiectului BOND. Atât proiectul, cât și cercetarea utilizează definiția antisemitismului adoptată de Alianța Internațională pentru Memoria Holocaustului (IHRA)². Toate etapele cercetării au fost finalizate până în septembrie 2023, astfel încât evenimentele ulterioare datei de 7 octombrie 2023 și impactul acestora nu sunt incluse. Scopul cercetării a fost de a oferi o imagine cuprinzătoare a antisemitismului în România, ca bază pentru activitățile viitoare ale proiectului. În consecință, cercetarea a avut limitările sale: a fost realizată în cadrul calendarului și domeniului de aplicare definite în cadrul proiectului și de-a lungul unor subteme relevante pentru activitățile ulterioare ale proiectului.

Metodologie

Raportul se bazează pe o combinație de cercetare documentară și de teren, folosind date din diverse surse. În cadrul cercetării documentare, a fost rezumată literatura de

specialitate disponibilă privind România pe teme identificate în cadrul proiectului din ultimii zece ani. Rezultatele cercetării pe teren au fost compilate cu constatările din cercetarea calitativă pe teren (opt interviuri și patru focus-grupuri). La interviuri au participat trei experți, trei practicieni (profesori și educatori) și doi lideri ai comunității (minoritățile romă și maghiară). Cele patru grupuri de discuții (FG) au fost realizate cu următoarele părți interesate: FG1: practicieni de primă linie (profesori și educatori); FG2: lideri ai minorităților religioase; FG3: tineri din comunitățile majoritare și minoritare, și FG4: lideri și membri ai comunităților evreiești. Analiza tematică, ghidată de analiza literaturii, a fost utilizată pentru a structura și a analiza datele din cercetarea de teren.

Limitări

Cercetătorii au întâmpinat un obstacol major în identificarea evreilor dispuși să participe la cercetare. Prin conversațiile cu experți și reprezentanți ai comunității evreiești, a devenit evident faptul că există o reticență puternică față de a fi identificat și de a conversa cu persoane din afară despre experiențele lor ca evrei în România. Din cauza acestor provocări, faza de cercetare a fost prelungită, iar Focus Group-ul cu membrii comunității evreiești a fost restructurat în trei interviuri separate.

¹ <https://www.bond-project.eu/>

² <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism>

Situația comunităților evreiești din România

Înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, în România trăiau aproximativ 800.000 de evrei³. În prezent, Institutul de Cercetare a Politicilor Evreiești (JPR) estimează o populație evreiască de bază de aproximativ 8.700⁴, dar ultimul recensământ din 2021 relevă un număr mult mai mic: 2378⁵. Conform recensământului din 2021, majoritatea populației evreiești de bază din România (906) locuiește în București. Grupuri mai mici locuiesc în Timiș (144), Cluj (139) Bihor (135), Iași (133) și sunt răspândite în întreaga țară⁶. Cea mai mare parte a populației evreiești are peste 70 de ani, iar foarte puțini tineri (sub 25 de ani) trăiesc în prezent în România⁷.

În ciuda regimului comunist care interzicea orice activitate sionistă, viața evreiască organizată, inclusiv religia, cultura și educația, a fost activă după cel de-al Doilea Război Mondial⁸. După 1989, proprietatea comunală evreiască a fost returnată Federației Comunităților Evreiești. Rămășițe ale vieții de „shtetl” (sat evreiesc) sunt încă prezente în unele părți ale României⁹. Sinagogile și infrastructura religioasă sunt menținute, deși sunt din ce în ce mai puține cele care funcționează.

În București, trei sinagogi¹⁰ mai țin încă slujbe săptămânale. Există cafenele cușer în unele orașe, iar toți copiii evrei primesc educație evreiască de bază¹¹.

În urma tranziției la democrație, a fost înființată o editură evreiască numită Hasefer, iar Centrul de Istorie a Evreilor din România, înființat în 1976, a obținut statut legal. La București, a fost înființat un departament dedicat studiilor evreiești. Comunitatea evreiască din București administrează, de asemenea, un azil de bătrâni, un spital evreiesc, o clinică și o farmacie¹².

Interviurile au confirmat faptul că comunitatea evreiască este mică și discretă în comparație cu alte grupuri minoritare (IR1). Potrivit unei persoane intervievate, Federația Comunităților Evreiești (JCC) din România raportează 7.000-8.000 de membri, ceea ce este mult mai mult decât înregistrările recensământului din 2021 (IR2). Unii expatriați s-au întors din Israel, dar nu participă activ în comunitatea evreiască (IR2). Lipsa unei identificări vizibile, cum ar fi purtarea unei kippa, face ca altora să le fie dificil să le distingă originea evreiască (FG4). Micșorarea comunității evreiești este însoțită de provocări

3 "Back to communities: Romania," EJC European Jewish Congress, 2022, accessed 13 September 2023, <https://eurojewcong.org/communities/romania/>

4 "Romania," JPR Institute for Jewish Policy Research, accessed 10 July 2023, <https://www.jpr.org.uk/countries/how-many-jews-in-romania>

5 "Rezultate definitive: Caracteristici etno-culturale demografice". Populația după etnie la recensămintele din perioada 1930-2021 (Etnii, Județe). Recensământul populației și locuințelor 2021, accessed 1 December 2023: <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>

6 "Rezultate definitive: Caracteristici etno-culturale demografice". Populația după etnie la recensămintele din perioada 1930-2021 (Etnii, Județe). Recensământul populației și locuințelor 2021, accessed 1 December 2023: <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>

7 "Back to communities: Romania," EJC, 2022, accessed 13 September 2023, <https://eurojewcong.org/communities/romania/>

8 "Back to communities: Romania," EJC, 2022, accessed 10 July 2023, <https://eurojewcong.org/communities/romania/>

9 "Back to communities: Romania," EJC, 2022, accessed 10 July 2023, <https://eurojewcong.org/communities/romania/>

10 <https://yivoencyclopedia.org/article.aspx/Bucharest>

11 "Back to communities: Romania," EJC, 2022, accessed 10 July 2023, <https://eurojewcong.org/communities/romania/>

12 "Back to communities: Romania," EJC, 2022, accessed 10 July 2023, <https://eurojewcong.org/communities/romania/>

legate de asimilare și de îmbătrânirea populației (IR3). Conform interviurilor, membrii comunității evreiești sunt percepuți ca fiind bine integrați și bine adaptați; cu un nivel ridicat al statutului social și profesii respectabile (IR1). Există evrei religioși în cadrul comunității evreiești și, în ciuda percepției generale a bogăției evreiești, mulți dintre ei duc un stil de viață modest (IR3). Respondenții la interviuri au confirmat faptul că comunitatea evreiască din România este în curs de îmbătrânire; mulți dintre cei din generația tânără, în special cei care s-au întors din Israel, nu se mai identifică ca făcând parte din comunitatea evreiască (IR3). Organizații precum JCC depun eforturi pentru a păstra tradițiile, limba și alte aspecte ale moștenirii evreiești. Există încă locuri semnificative de comemorare, cum ar fi cimitirele și sinagogile, deși acestea din urmă au adesea funcții multiple care nu au legătură cu scopul lor inițial (IR3). Mulți români au avut puține sau deloc interacțiuni cu evreii (IR6, FG3), ceea ce contribuie la percepția generală conform căreia există foarte puțini evrei în România de astăzi (IR7).

Antisemitismul în România

Nivelul și tendința antisemitismului în societate

Rezultatele unei cercetări a Ligii pentru Acțiune și Protecție din 2021¹³ au arătat că proporția combinată de antisemitism latent și manifest din România era peste medie (53%), iar 16% dintre respondenții din România au răspuns că „au mai degrabă sentimente negative” față de evrei. Conform aceleiași cercetări, 28% dintre români pot fi considerați antisemiți în ceea ce privește antisemitismul primar¹⁴, 63% în ceea ce privește antisemitismul secundar¹⁵ și 49% în ceea ce privește noul antisemitism¹⁶. Convingerile antisemite religioase sunt deosebit de ridicate (pe locul al doilea după Grecia în același studiu realizat în 16 țări europene), 30% dintre aceștia fiind de acord cu afirmația: „Chiar și acum, răstignirea lui Iisus Hristos este un păcat de neiertat al evreilor”¹⁷. Interesant este că, deși proporția de antisemiți din România era ridicată, raportul a constatat, de asemenea, o proporție mare de simpatizanți ai Israelului (44%)¹⁸. La fel ca în majoritatea celorlalte țări post-comuniste, atunci când se măsoară ambii indicatori pentru „filosemitism”, raportul arată că sprijinul pentru Israel este mult mai mare decât sprijinul pentru evrei în România¹⁹.

Probabil din cauza dimensiunii reduse a populației evreiești din România, antisemitismul se exprimă în principal sub forma revizionismului istoric, a negării și/sau a banalizării Holocaustului și a legendelor²⁰ conspiraționiste antisemite globale. Este orientat în principal în jurul problemelor legate de memorie și istorie - pe o interpretare naționalistă a istoriei românești, în special discuțiile despre comunism vs. fascism, mai degrabă decât pe evenimentele²¹ actuale imediate. Lipsa de educație cu privire la Holocaust este ilustrată de faptul că doar 32% dintre respondenții din România credeau că Holocaustul a avut loc în România, conform rezultatelor unei cercetări din 2021²². Este vorba, în principal, de acte de vandalism, sabotaj sau incidente dăunătoare, extremism în instituțiile publice, comerț cu literatură și obiecte fasciste, ceremonii și comemorări ale unor grupuri militante neonaziste, antisemitism și banalizare a Holocaustului în Parlament, precum și antisemitism și negare a Holocaustului în mediul online²³.

Cercetarea pe teren a indicat că majoritatea oamenilor nu sunt conștienți sau nu sunt capabili să identifice manifestările de antisemitism. Atunci când au fost întrebați direct,

13 Kovács, András, Fischer, Gyorgy, "Antisemitic Prejudices in Europe: Survey in 16 European Countries". *Action and Protection League*. 2021, p. 33, accessed 3 November 2023, <https://archive.jpr.org.uk/object-2408>

14 Primary antisemitism/traditional antisemitism includes three dimensions: 1) cognitive – the content of prejudicial statements, 2) affective – the emotions felt towards the object of prejudice, 3) conative – the willingness to act in accordance with prejudice, to accept discrimination.

15 Secondary antisemitism is Holocaust relativisation, denial, and distortion.

16 New antisemitism is anti-Jewish sentiments projected onto Israel as a focal point.

17 Kovács and Fischer, "Antisemitic Prejudices in Europe". 2021, p. 27.

18 Kovács and Fischer, "Antisemitic Prejudices in Europe". 2021, p. 68.

19 Kovács and Fischer, "Antisemitic Prejudices in Europe". 2021, p. 68.

20 Carstocea, "Between Europeanisation and Local Legacies," p. 318.

21 INSHR-EW and Studio12, "Perceptions of interethnic relations and the Holocaust in Romania", p.12.

22 Studio12, "Perceptions of interethnic relations and the Holocaust in Romania", p.15.

23 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023".

mulți respondenți nu au putut da exemple de antisemitism, însă, prin intermediul conversațiilor, aceștia prezintă adesea prejudecăți inconștiente, prejudecăți sau interpretări istorice care îi pun pe evrei într-o lumină negativă. Confirmând ceea ce a fost menționat în literatura de specialitate, antisemitismul în România se exprimă prin revizionism istoric, retorică naționalistă, omiterea menționării Holocaustului sau lăsând să se creadă că ceea ce s-a întâmplat în acea perioadă nu a fost responsabilitatea României (FG3).

Pandemia Covid-19 a avut efecte asupra antisemitismului din România: protestele anti-restricție din timpul pandemiei au adus retorica antisemită pe străzi²⁴. În mai 2020, un grup de protestatari a pus o mască de protecție pe statuia lui Elie Wiesel din București, explicând că „această personalitate a transmis un virus care este mult mai periculos decât virusul Wuhan [...]”²⁵. Protestatarii promovau o povestire care prezenta lupta împotriva antisemitismului și a ideilor care îl însoțesc ca fiind un virus mai periculos decât Covid-19²⁶. În martie 2021, protestatarii au continuat să promoveze mesaje de trivializare a Holocaustului, comparând România cu un lagăr nazist și comparând vaccinările obligatorii cu experimentele medicale care au fost efectuate pe victimele Holocaustului²⁷.

În mai 2021, Guvernul României a adoptat prima Strategie Națională de Prevenire și Combatere a Discursului care incită la Antisemitism, Xenofobie, Radicalizare și Ură și a numit un reprezentant special pentru promovarea politicilor memoriale și de combatere a antisemitismului și xenofobiei²⁸. Cu toate acestea, la nivel local, există o slabă înțelegere și o lipsă de conștientizare și responsabilitate, ceea ce împiedică punerea în aplicare practică a legislației²⁹. Cu toate acestea, în ciuda îmbunătățirii legislației, străzi, statui și alte instituții poartă încă numele unor criminali de război³⁰ antisemiți cunoscuți. Aplicarea sporadică a legii și lipsa de reacție din partea autorităților au încurajat un segment al societății cu atitudini și comportamente extremiste³¹.

Expresiile de antisemitism par să fie ceva mai răspândite în rândul persoanelor care se identifică drept conservatoare din punct de vedere politic sau de dreapta^{32 33}. Un sondaj din 2021 a arătat că 22% dintre români cred că evreii acționează pentru a destabiliza societatea³⁴. Minoritatea care are această opinie este suprareprezentată de tineri (18-29 de ani), fără studii superioare, de persoane care aderă la opinii politice populiste, care se uită rar, dacă nu chiar niciodată, la știri la televizor și care comentează des articole online (zilnic sau de mai multe ori pe săptămână)³⁵.

24 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023,” p. 51.

25 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023,” p.20.

26 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023,” p.20.

27 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023,” p.21.

28 Guvernul Romaniei, “Fresh news: The Romanian government officially starts the implementation of the 2021-2023 National Strategy for preventing and combating anti-Semitism, xenophobia, radicalisation and hate speech, Press Release,” Tuesday 22 March 2022, accessed 7 August 2023, <https://www.gov.ro/en/news/the-romanian-government-officially-starts-the-implementation-of-the-2021-2023-national-strategy-for-preventing-and-combating-anti-semitism-xenophobia-radicalization-and-hate-speech>

29 US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”, accessed 16 Sep 2023, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/romania/>

30 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021”, p. 2-3.

31 INSHR-EW, “Antisemitismul în vremuri de pandemie: RAPORT 2021-2022,” July 2022, accessed 16 August 2023, <https://www.inshr-ew.ro/en/monitorizarea-antisemitismului-in-romania-raport-2022/>

32 INSHR-EW, “Antisemitismul în vremuri de pandemie: RAPORT 2021-2022,” July 2022, p. 3.

33 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021, The Antisemitism in The Street,” 2021, p.22, accessed 7 August 2023, <https://www.inshr-ew.ro/en/wp-content/uploads/2020/05/EN-Raport-monitorizare-2021.pdf>

34 Studio12, “Perceptions of interethnic relations and the Holocaust in Romania,” 2021, p.12.

35 Studio12, “Perceptions of interethnic relations and the Holocaust in Romania,” 2021, p.12.

Genul nu pare să joace un rol semnificativ în antisemitismul din România. Cercetările efectuate de ADL în 2014-2015 au constatat că 47% dintre români au atitudini antisemite, cu o prevalență mai mare în rândul bărbaților (54%) în comparație cu femeile (40%)³⁶. Cu toate acestea, experții sugerează că, deși bărbații ar putea fi mai gălăgioși sau mai vizibili în exprimarea antisemitismului, genul nu este un factor determinant în comportamentul și atitudinile antisemite (IR2). Mai degrabă, experții susțin că stereotipurile și prejudecățile antisemite sunt omniprezente în societate, fără a exista diferențe notabile între sexe (IR2).

Practicienii (FG1) își exprimă îngrijorarea cu privire la fascinația crescândă a tinerilor față de povestirile istorice naționaliste, cum ar fi Mișcarea Legionară. Astfel de conținut circulă pe rețelele de socializare (TikTok) și ar putea duce la adoptarea ideologiilor corespunzătoare, inclusiv a antisemitismului (FG1). Respondenții evrei (FG4) și experții (IR5) susțin că stereotipurile și prejudecățile antisemite sunt adânc înrădăcinate în subconștientul oamenilor și nu sunt recunoscute ca fiind antisemite de către cei care le dețin. Unii ar putea chiar să interpreteze anumite stereotipuri, cum ar fi ideea că evreii sunt pricepuți din punct de vedere financiar, ca fiind mai degrabă complimente decât stereotipuri dăunătoare (FG4).

Stereotipuri antisemite, prejudecăți, teorii ale conspirației

Raportul ADL din 2015³⁷ a identificat că printre cele mai des întâlnite stereotipuri antisemite în România se numără „evreii vorbesc prea

mult despre ce li s-a întâmplat în timpul Holocaustului” (63%), „evreii au prea multă putere în lumea afacerilor... pe piețele financiare internaționale” (61% și, respectiv, 59%) și „evreii sunt mai loiali Israelului decât țării în care trăiesc” (58%)³⁸.

Raportul de monitorizare al INSHR-EW (2021)³⁹ a clasificat manifestările online de antisemitism în următoarele categorii:

1. „Evreii conduc lumea sau România” (a crescut de la 70% la 73% în sursele monitorizate între 2020 și 2021),
2. „Iudeo-bolșevism”, care echivalează iudaismul cu comunismul (a scăzut de la 25% în 2020 la 11% în 2021),
3. Negarea sau banalizarea/relativizarea Holocaustului,
4. Antisemitismul economic și religios (într-o măsură mai mică).

36 ADL, “ADL Global 100: Romania: 2014-2015,” 2015, Accessed 7 August 2023, <https://global100.adl.org/country/romania/2014>

37 ADL, “ADL Global 100: Romania: 2014-2015,” 2015.

38 ADL, “ADL Global 100: Romania: 2014-2015,” 2015.

39 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021, The Antisemitism in The Street,” 2021, p.35.

Discursul antisemit pe rețelele de socializare se bazează adesea pe context și, prin urmare, poate fi dificil de identificat de către inteligența artificială sau de către persoane care nu sunt instruite în mod special pentru aceasta.⁴⁰ De obicei, linkurile către știri despre conflictul israeliano-palestinian sau evenimente actuale care implică evrei sunt antisemite din cauza modului în care sunt conectate la o povestire care incită la ură.⁴¹ Cel mai frecvent, aceste mesaje vizează întreaga populație evreiască (mai degrabă decât anumite persoane). Aproximativ 65-70% dintre mesajele antisemite de pe Facebook promovează legenda conform căreia „evreii conduc lumea sau România”. Multe alte mesaje nu se încadrează în retorica antisemită tipică, dar sunt în general insultătoare, dezaprobatoare sau rezistente la tot ceea ce are legătură cu iudaismul sau cu identitatea evreiască⁴².

Cele mai răspândite stereotipuri care au apărut în cercetarea de teren includ faptul că evreii sunt bogați și au simțul afacerilor, că evreii dețin o putere și o influență semnificative și că evreii sunt foarte inteligenți și remarcabil de capabili și productivi. Membrii comunității evreiești din România au declarat că sunt percepuți ca având ca prioritate exclusivă propria comunitate sau că sunt frugali și egocentriți (FG4). Cercetarea pe teren a scos la iveală cazuri de utilizare a termenului românesc depreciativ „jidani”, care are origini slave (IR1). Evreii sunt deseori asociați

cu puterea și cu simboluri negative, cum ar fi faptul că George Soros este un simbol al răului și că i se atribuie problemele societății (IR5). Alții au descris antisemitismul pasiv, în care evreii sunt prezentați ca vinovați responsabili de conspirații și legende (IR2).

Antisemitismul conspirativ este prezent și în România. Majoritatea antisemitismului de pe rețelele de socializare se învârtă în jurul teoriilor conspirației⁴³, dintre care cele mai multe circulă pe teme

de iudeo-bolșevism, negarea Holocaustului și narațiuni despre intervenția evreilor în politică sau în economie⁴⁴. Raportul INSHR-EW din 2021 a arătat o ușoară creștere (3%) între 2020-2021 a conținutului antisemit online de tip conspiraționist, în special pe tema „evreii conduc lumea sau România”⁴⁵. În ultimii ani, multe dintre articolele publicate folosesc în mod sistematic războiul din Ucraina ca punct de plecare pentru a valida teoriile antisemite despre cum evreii conduc lumea.⁴⁶ De-a lungul anului 2021, a existat o reapariție a conținutului online care susține ideologiile antisemite și celebrează Mișcarea Legionară^{47 48}. În prezent, discursul este strâns legat de conflictul în curs de desfășurare din Ucraina. În diverse narațiuni conspiraționiste, evreii sunt portretizați ca indivizi care profită de pe urma războiului sau care au interese în acest sens⁴⁹.

40 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021, The Antisemitism in The Street,” 2021, p.35.

41 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021, The Antisemitism in The Street,” 2021, p.35.

42 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021, The Antisemitism in The Street,” 2021, p. 36-37

43 US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”.

44 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023” p. 51

45 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021,”p.28.

46 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021,”p.28.

47 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021,” p.36

48 US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”, accessed 16 Sep 2023, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/romania/>

49 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023,” p. 45., <https://www.inshr-ew.ro/wp-content/uploads/2020/05/Raport-monitorizare-20-IULIE-2023.pdf>

Pandemia Covid-19 a scos la iveală noi povești antisemite conspiraționiste. O mare parte din conținutul antisemit care a fost găsit online la începutul pandemiei din 2020 îi învinovățește pe evrei pentru criza medicală. Unele dintre mesajele conexe elaborate și partajate între 2020-2021 includ: „Evreii finanțează companiile care produc serul și încurajează vaccinarea pentru a obține controlul, precum și pentru câștiguri economice; evreii încurajează vaccinarea, dar serul administrat lor și cel administrat neevreilor este diferit, acesta din urmă având efecte nocive; evreii încurajează discriminarea și segregarea celor care refuză vaccinarea”. 13% din articolele monitorizate în legătură cu vaccinurile Covid-19 au fost legate de acest subiect, susținând ideea că sistemele globale sunt controlate de evrei.⁵⁰ A existat o creștere a popularității în jurul mișcării QAnon pe rețelele de socializare, în special pe Facebook, pe parcursul anului 2020. Din cauza intervențiilor din partea Facebook, aceste grupuri sunt acum mult mai greu de găsit, iar audiența lor este mai mică decât era în 2020⁵¹.

Discursul antisemit care incită la ură și infrafracțiunile motivate de ură

Discursul instigator la ură continuă să se manifeste în mediul online, pe site-uri web, bloguri și rețele sociale. Subiecte de pe agenda publică (campanii de vaccinare, studierea istoriei

evreilor și a Holocaustului în școli, izbucnirea războiului în Ucraina) sunt folosite pentru a promova povești⁵² antisemite. Facebook rămâne cea mai populară rețea de socializare, servind drept sursă principală de informații și canal major de exprimare publică. În ultimii ani, mecanismele îmbunătățite ale platformei de eliminare a conținutului care încalcă legea sau standardele comunității au dus la o migrare a conținutului către canale mai permissive, cum ar fi Telegram sau VK.⁵³

Cele mai frecvente forme de discurs instigator la ură la care sunt martori oamenii din România se bazează pe etnie (47%), urmată de orientarea politică (40%), religie (33%), orientare sexuală (31%), rasă (30%) și dizabilități (30%)⁵⁴. Incidentele au fost cel mai frecvent observate pe stradă (53%), la locul de muncă (24%) și între prieteni (19%)⁵⁵. 65% dintre respondenți consideră că discursul instigator la ură s-a intensificat în ultimii ani.⁵⁶ Majoritatea discursurilor de ură antisemite monitorizate online în perioada 2020-2021 au fost îndreptate în mod colectiv împotriva evreilor în ansamblu. Unele ținte individuale apar în mod recurent (George Soros, Liviu Beris etc.), dar și ținte noi, identificate în mod fals (Dominic Fritz), la care se face referire tocmai pentru că simbolizează evreitatea.⁵⁷ Articolele care au fost monitorizate pentru conținut antisemit în perioada 2020-2021 nu incită în mod deschis la ură împotriva evreilor, dar ar putea fi asociate potențial cu un „apel la rezistență”. Există adesea utilizarea unui limbaj

50 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021,” p.28.

51 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021,” p.33.

52 US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”.

53 US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”.

54 CNCN and IRES, “Sondaj de opinie 2018,” 2018, p. 28, accessed 13 September 2023, https://www.cncn.ro/wp-content/uploads/2021/01/Sondaj_de_opinie_NolntoHate_2018.pdf

55 CNCN and IRES, “Sondaj de opinie 2018,” 2018, p.30

56 CNCN and IRES, “Sondaj de opinie 2018,” 2018, p.31

57 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021,” p.31, <https://www.inshr-ew.ro/en/wp-content/uploads/2020/05/EN-Raport-monitorizare-2021.pdf>

agresiv și a atacurilor personale.⁵⁸

Se pare că nivelurile ridicate de atitudini antisemite se traduc rareori în violență antisemită. Nici în România, și nici în alte țări, nu există, în esență, nicio relație între numărul de acte violente și gradul de prejudecăți antievreiești.⁵⁹ S-a înregistrat o creștere a numărului de incidente antisemite raportate în România între 2009 și 2019, de la patru incidente în 2009, atingând un vârf de 22 de incidente în 2017 și scăzând la 16 în 2019.⁶⁰

Între 2020 și 2023, rata conținutului antisemit online a crescut⁶¹, de asemenea. La evenimente sau date importante (de exemplu, campania electorală, sărbătorile evreiești), antisemitismul apare mai frecvent online și în discursurile reprezentanților publici.⁶² Retorica mesajelor antisemite a rămas destul de consistentă în mass-media, dar apare într-un ritm crescut.⁶³ Mesajele care pun în circulație temele iudeo-bolșevismului, negarea Holocaustului și narațiunile conspiraționiste despre intervenția evreilor în politică sau în economie sunt larg răspândite. Recent, multe articole folosesc în mod sistematic războiul din Ucraina ca punct de plecare pentru a valida teorii despre cum evreii conduc lumea.⁶⁴

De asemenea, în ultimii ani au avut loc acte de infracțiuni motivate de ură, în special sub formă de vandalism.⁶⁵ La 12 septembrie 2021, un memorial din orașul nordic Bistrița a fost supus vandalizării, iar la începutul anului 2023, a avut loc un incident într-un parc din Deva, simboluri și sloganuri naziste fiind lăsate pe aleile parcului.⁶⁶ În Iași, panourile recent instalate care amintesc evenimentele din pogromul de la Iași au fost vandalizate de mai multe ori.⁶⁷ În martie 2021, o declarație pe rețelele de socializare a directoarei Teatrului Evreiesc de Stat, Maia Morgenstern, despre o întâlnire cu un limbaj antisemit, a fost urmată de amenințări cu moartea la adresa familiei sale și de amenințări cu incendierea teatrului evreiesc.⁶⁸ Evenimentul a instigat o anchetă penală și o condamnare din partea Parlamentului care a remarcat creșterea numărului de incidente antisemite.⁶⁹

Experții și practicienii intervievați și-au exprimat propriile experiențe de a fi fost ținte ale discursului instigator la ură, din cauza apropierii lor de subiect. S-a menționat că persoanele din România care lucrează în domeniul abordării acestor subiecte (educația privind Holocaustul, educația interculturală, democrația și drepturile omului) devin adesea ținta discursurilor de ură și chiar a amenințărilor cu moartea (IR5).

58 INSHR-EW, "Monitoring Report: May 2020-April 2021," p.31.

59 Kovács and Fischer, "Antisemitic Prejudices in Europe". 2021, p. 81.

60 Statista, "Number of incidents pertaining to antisemitism in Romania from 2009 to 2019," 2023, accessed 17 September 2023, <https://www.statista.com/statistics/1173749/romania-incidents-pertaining-to-antisemitism/>

61 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023", 2023, accessed 4 August 2023, , <https://www.inshr-ew.ro/wp-content/uploads/2020/05/Raport-monitorizare-20-IULIE-2023.pdf>

62 INSHR-EW, "Monitoring Report: May 2020-April 2021, 2021, p. 3.

63 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023".

64 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023," p. 51.

65 US Department of State, "2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania", accessed 16 Sep 2023, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/romania/>

66 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023," p. 6.

67 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023," p.7.

68 US Department of State, "2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania".

69 US Department of State, "2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania".

Antisemitismul la nivel politic

La nivel politic, antisemitismul a fost exprimat în principal sub forma glorificării liderilor fasciști antisemiți cunoscuți din perioada interbelică și a criminalilor de război din cel de-al Doilea Război Mondial, făcându-i să pară patrioți și eroi români⁷⁰. Personalitățile politice folosesc de obicei retorica antisemită pentru a promova o legendă⁷¹ istorică naționalistă și anticomunistă. Expresiile de antisemitism economic sau religios sunt mai rar observate.⁷²

Remarci antisemite au fost făcute de lideri politici din partea partidului liberal de dreapta, Partidul Național Liberal (PNL), și a partidului naționalist de extremă dreapta, Alianța pentru Unitatea Românilor (AUR). În mod obișnuit, narațiunea iudeo-bolșevismului (asocierea iudaismului cu comunismul) este promovată ca parte a unei narațiuni naționaliste de dreapta care asociază identitatea națională românească cu anticomunismul și aliază comunismul cu iudaismul, descriindu-i astfel pe evrei ca fiind „ceialți” și nefăcând parte din identitatea națională românească.⁷³ La 3 martie 2021, Daniel Gheorghe, un parlamentar din partea PNL, a ținut un discurs în care l-a laudat pe Mircea Vulcănescu, un criminal de război condamnat care a susținut politici antisemite în timp ce a servit în timpul guvernului Antonescu din timpul celui de-al Doilea Război Mondial.⁷⁴ Câteva zile mai târziu, în timpul unei ședințe a Senatului din 8 martie 2021, senatorul Lavric, membru al AUR, a vorbit despre implicarea evreilor

în inițierea și promovarea comunismului. Comentariile lui Lavric au fost făcute ca răspuns la criticile lui Silviu Vexler, un parlamentar evreu, care își exprimase îngrijorarea cu privire la natura antisemită a declarațiilor făcute de unii parlamentari, inclusiv de Lavric. Este demn de remarcat faptul că AUR a distribuit discursul lui Lavric pe pagina sa oficială de Facebook, făcându-l parte dintr-un efort mai amplu de a modela legenda istorică a țării.⁷⁵

Din ce în ce mai mult, organizațiile care promovează ideologii naționaliste și extremiste încearcă să câștige legitimitate prin utilizarea clădirilor publice ca locuri de desfășurare a evenimentelor lor.⁷⁶ De exemplu, în octombrie 2022, Centrul Cultural „Reduta”, o instituție aflată în subordinea Consiliului Local Brașov, a încheiat un parteneriat cu Fundația neolegionară Ogoranu pentru a organiza un eveniment

dedicat lui Nicolae Purcărea, prezentându-l ca pe un luptător anticomunist. Nicolae Purcărea a fost un membru al Mișcării Legionare care a fost arestat în timpul regimului Antonescu, iar după 1990 s-a numărat printre cei care au încercat să reînființeze Mișcarea Legionară prin intermediul partidului „Totul pentru Țară”.⁷⁷ Incidente similare au avut loc în toată țara în ultimul an, dând legitimitate organizațiilor care glorifică și încearcă să reînvie identitatea Mișcării Legionare.

70 INSHR-EW and Avangarde, “Responsabil de Holocaustul din România: Hitler Sau Antonescu,” 2021, p.3.

71 INSHR-EW and Avangarde, “Responsabil de Holocaustul din România: Hitler Sau Antonescu,” 2021, p.3.

72 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021,” p.30.

73 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023,” 2023, p. 14.

74 US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”, accessed 16 Sep 2023, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/romania/>

75 US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”.

76 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023,” 2023, p. 14.

77 INSHR-EW, “Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023,” 2023, p. 14.

Antisemitismul în sfera sportivă

Cel mai recent raport de monitorizare al INSHR-EW evidențiază incidentele antisemite din sfera sportului din România în perioada mai 2022 - aprilie 2023⁷⁸. Aceste incidente au avut loc în principal pe stadioanele de fotbal. La Cluj, în octombrie 2022, la meciul de fotbal dintre CFR Cluj și Slavia Praga, unii suporterii din Cluj-Napoca au afișat, în limba cehă, pancarte cu mesajul antisemit: „Ești doar niște evrei, Slavia”. Câteva zile mai târziu, suporterii CFR-ului s-au prezentat la o întâlnire afișând un mesaj rasist care viza comunitatea romă.⁷⁹ În ianuarie 2023, meciul de fotbal Sepsi Sfântu-Gheorghe - FC U Craiova a fost suspendat din cauza scandărilor xenofobe ale suporterilor craioveni. Cântece similare au fost folosite în ultimii ani la mai multe meciuri în care una dintre echipe este asociată cu comunitatea maghiară. La un meci de fotbal din aprilie 2023, echipa CSA Steaua a afișat un steag cu chipul liderului Mișcării Legionare, Corneliu Zelea Codreanu. La meciul România-Ucraina din 24 iunie 2023, unul dintre mesajele din tribune a lăudat Mișcarea Legionară.⁸⁰ Aceste incidente antisemite și xenofobe din ultimii ani evidențiază prevalența discursului instigator la ură, inclusiv a antisemitismului, în sfera sportivă.

Percepția antisemitismului în cadrul comunității evreiești

Conform sondajelor realizate de INSHR-EW în 2023, 71% dintre evreii din România sunt de

acord că antisemitismul există în societatea actuală; doar 6% consideră că acesta nu există deloc.⁸¹ 41% dintre evreii respondenți consideră că antisemitismul a crescut în ultimii cinci ani, în timp ce 38% consideră că acesta a rămas la fel.⁸² Principalele expresii ale antisemitismului, așa cum sunt percepute de comunitatea evreiască, sunt profanarea cimitirelor, 68% dintre respondenți raportând-o ca fiind o problemă foarte mare sau mare, urmată de antisemitismul în social media (53%), vandalizarea instituțiilor și monumentelor evreiești (52%), antisemitismul pe scena politică (51%), în mass-media (42%) și pe stradă sau în locuri publice (38%).⁸³ 24% dintre respondenții evrei declară că au fost ținta unor remarci antisemite, iar 14% au fost ținta unor acțiuni antisemite în ultimii cinci ani.⁸⁴ 27% dintre respondenți declară că evită adesea sau uneori să poarte obiecte care i-ar putea identifica drept evrei atunci când se află în public, iar 21% evită să posteze online conținut care ar putea dezvălui identitatea lor evreiască.⁸⁵

Respondenții evreilor din grupurile de discuție au susținut constatările care indică un antisemitism larg răspândit și omniprezent în România (FG4). Experiențele includ opoziția evidentă față de căsătoriile interconfesionale, vocabularul negativ despre evrei, reticența de a se autoidentifica ca evreu din cauza fricii de prejudecăți și prejudecăți, negarea Holocaustului și stereotipuri mai ascunse care sunt exprimate în conversații și comportamente banale (FG4). Un respondent a dat exemplul unei situații în care și-a dezvăluit moștenirea

78 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023," p.11

79 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023," p.11

80 INSHR-EW, "Raport de Monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023," p.12.

81 INSHR-EW and Avangarde, "Raport de cercetare: Percepții ale minorității evreiești asupra societății Românești", 2023, p.3, accessed 4 Dec 2023, <https://www.inshr-ew.ro/wp-content/uploads/2023/10/Raport-de-cercetare-minoritatea-evreiasca.pdf>

82 INSHR-EW and Avangarde, "Raport de cercetare: Percepții ale minorității evreiești asupra societății Românești" 2023, p. 4

83 INSHR-EW and Avangarde, "Raport de cercetare: Percepții ale minorității evreiești asupra societății Românești" 2023, p. 5.

84 INSHR-EW and Avangarde, "Raport de cercetare: Percepții ale minorității evreiești asupra societății Românești", 2023, p. 7-14

85 INSHR-EW and Avangarde, "Raport de cercetare: Percepții ale minorității evreiești asupra societății Românești", 2023, p. 18-19

evreiască unei doamne unguroaice în vârstă, care i-a răspuns cu comentarii „măgulitoare” despre evrei ca fiind „inteligenți” și „șmecheri”, fără să își dea seama că vorbele ei reflectau stereotipuri comune și dăunătoare despre evrei (FG4). Respondenții evrei (FG4) au afirmat, de asemenea, că au observat o creștere a actelor violente de antisemitism în ultimii ani, unii dintre ei atribuind acest lucru unei creșteri a naționalismului și a diviziunilor tot mai mari între diferitele grupuri din cadrul societății. S-a sugerat că sentimentele antisemite au fost exacerbate de ideologiile naționaliste și de divizare predominante (FG4).

Respondenții evrei au caracterizat credința că nu există antisemitism în România ca fiind o „gândire ideală”, care provine din inocență, ignoranță sau o lipsă de conștientizare a ceea ce constituie antisemitismul. Unele persoane pot avea convingeri antisemite fără să-și dea seama, deoarece aceste convingeri au fost transmise din generație în generație ca fiind „normale”. (FG4).

Inamia față de alte grupuri minoritare din țară

În afară de comunitatea evreiască, grupurile minoritare care sunt cel mai mult afectate de ura centrată pe grup sunt romii, LGBTQI+ și minoritatea maghiară⁸⁶. Principalele forme de exprimare a dușmăniei împotriva acestor grupuri, în special a romilor, includ discriminarea, discursul instigator la ură și prejudecățile. Un sondaj din 2021 a constatat că majoritatea oamenilor au o atitudine neutră față de minoritățile etnice, cea mai puternică percepție negativă fiind față de romi, un grup considerat o problemă de un procent impresionant de 38% din populație⁸⁷. Sondajele de opinie din 2018⁸⁸ au arătat că grupurile din România cărora li se acordă cea mai puțină încredere sunt romii (72%), urmași de grupurile minoritare religioase (56%) și de minoritățile maghiară (53%) și evreiască (46%). Singurul grup căruia i se acordă încredere mai puțină decât grupului romilor sunt persoanele care se identifică drept homosexuali (74%), urmate de imigranți (69%) și musulmani (68%). Deși discriminarea bazată pe orientarea sexuală este interzisă de legislația română, discriminarea împotriva LGBTQI+ este frecventă. Un sondaj realizat în 2020 de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE a constatat că 15% dintre persoanele LGBTQI+ au suferit agresiuni fizice sau sexuale legate de orientarea lor sexuală sau de identitatea de gen în ultimii cinci ani; doar 4% dintre acestea le-au raportat autorităților de teama discriminării.⁸⁹ Discursul de ură care vizează orice fel de minoritate, în special cea sexuală și etnică, este de obicei combinat cu euroscepticismul și antiglobalismul.⁹⁰

Cercetarea pe teren a indicat un acord larg răspândit cu privire la faptul că romii sunt principala țintă a urii și a discriminării axate pe grup în România. Interviuurile cu experți (IR2) au evidențiat faptul că sentimentele antiromi și anti-LGBTQI+ sunt atât mai răspândite, cât și mai periculoase decât antisemitismul în manifestările lor. Un respondent evreu (din FG4) a subliniat că grupurile cele mai afectate sunt cele pe care le poți identifica cel mai clar ca fiind „diferite” de grupul majoritar, cei care sunt ușor de identificat prin aspectul lor ca fiind „diferiți”. În concordanță cu acest lucru, respondenții maghiari (IR8) și romi (IR1, IR4, IR7, FG3) au subliniat, de asemenea, că încearcă să își ascundă identitatea etnică, invocând teama de discriminare, ură sau pierderea de oportunități.

Cercetarea pe teren a constatat că romii sunt frecvent prezentați ca fiind hoți, murdari, periculoși și proști (FG3). Respondenții evrei (FG4) au crescut auzind folosirea unui limbaj depreciativ atunci când se vorbește despre romi („țigani”), înrădăcinându-le de la o vârstă fragedă presupunerea că romii sunt periculoși pentru că sunt diferiți. Tinerii romi (FG3) au împărtășit povești care exemplifică discriminarea, în care etnia lor a dus la un tratament nedrept. De exemplu, un profesor a refuzat să acorde o notă de trecere unui elev rom competent, în ciuda rezultatelor bune în general, împiedicându-l să absolve liceul (FG3). Un alt exemplu ilustrativ a fost acela în care un administrator a făcut presupuneri prejudiciate despre un student rom, ceea ce a dus la refuzarea accesului acestuia

86 Studio12, “Perceptions of interethnic relations and the Holocaust in Romania,” 2021, p.12.

87 Studio12, “Perceptions of interethnic relations and the Holocaust in Romania,” 2021, p.3-6.

88 CNCD and IRES, “Sondaj de opinie 2018,” p. 12.

89 US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”, accessed 16 Sep 2023, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/romania/>

90 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021,” p.26.

la un curs. Presupunerea a fost că tânăra avea copii, ceea ce nu era cazul. Tinerii romi consideră că măsurile corective introduse de statul român, cum ar fi locurile speciale în școli, exacerbează diviziunile și tensiunile, izolând și mai mult și marginalizând tinerii romi (FG3). Un tânăr român a menționat un incident în care o persoană de etnie romă a fost coborâtă pe nedrept dintr-un autobuz. Respondentul a perceput acest lucru ca pe un act de ură etnică și a subliniat nedreptatea tratamentului bazat pe etnie (FG3). Un lider al comunității rome a indicat suprapunerile cu genul, subliniind că violența bazată pe gen este o problemă transversală omniprezentă (IR4). Aceste povești subliniază discriminarea și ura omniprezente cu care se confruntă romii, atât în mod deschis, cât și prin prejudecăți instituționale. Stereotipurile despre minoritatea maghiară se concentrează de obicei pe idei naționaliste, temeri și întrebări despre „de ce mai sunt încă aici” (FG1). Minoritățile evreiască și maghiară au fost uneori percepute ca amenințări intelectuale sau ca având mai multă putere socială în România, în timp ce minoritatea romă are un statut inferior și mai puține drepturi (IR7).

Prevenirea antisemitismului în educație

Evreii, antisemitismul și Holocaustul în programele educaționale oficiale

Până de curând, predarea Holocaustului în școli a fost opțională și deseori a lipsit.⁹¹ În 2021, Guvernul României a adoptat o lege care face obligatorie⁹² în școli predarea Holocaustului, „Istoria evreilor și Holocaustul în România”. În programa școlară actualizată din 2021, elevii din clasa a IX-a învață la istorie despre istoria evreilor, printre alte grupuri.⁹³ Din 2022, elevii din clasa a X-a învață la istorie despre regimurile politice din perioada interbelică și despre relațiile internaționale interbelice, inclusiv despre Holocaust și despre România în cele două războaie mondiale.⁹⁴ Elevii de clasa a X-a învață la religie, de asemenea, despre iudaism, cultura evreiască și Vechiul Testament.⁹⁵ Din 2023, elevii elevii din clasa a XI-a învață la istorie despre idei și regimuri politice⁹⁶; elevii din clasa a XI-a ar putea studia la religie iudaismul⁹⁷, iar termenul general de „discriminare” va fi abordat în cadrul disciplinei Sociologie și economie⁹⁸. Cu toate acestea, în programa școlară nu sunt incluse orientări clare privind discuțiile despre antisemitism.

Profesorii folosesc adesea lecțiile de educație privind Holocaustul și antisemitismul pentru a aborda alte probleme contemporane legate de discriminare, xenofobie și șovinism (FG1). De exemplu, deși în prezent există o educație obligatorie privind Holocaustul pentru elevii de liceu, nu există un echivalent pentru istoria romilor.

Practicienii de primă linie (FG1) au raportat că există o diviziune în rândul profesorilor, unii considerând că studiul Holocaustului este inutil și că primește prea multă atenție. În timp ce respondenții consideră că educația privind Holocaustul se îmbunătățește, sunt exprimate îngrijorări cu privire la calitatea manualelor și a altor materiale educaționale privind istoria evreilor și antisemitismul. Unii profesori sunt îngrijorați de imaginile violente folosite adesea în prezentările din sălile de clasă, ceea ce duce la o asociere negativă între evrei și moarte, tristețe și victimizare (IR3). Profesorii au la dispoziție o gamă largă de materiale pentru educarea elevilor cu privire la Holocaust; cu toate acestea, este nevoie de mai multe și mai bune materiale care să se concentreze pe situația istorică locală din România și să o conecteze cu antisemitismul

91 INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021”, p. 2-3.

92 INSHR-EW, “Antisemitismul în vremuri de pandemie,” 2022.

93 Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA A IX-A în anul școlar 2021-2022 LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ, învățământ liceal și profesional,” 2021, Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>

94 Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a X-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2022-2023, Disciplina ISTORIE,” 2022, Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>

95 Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a X-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2022-2023, Disciplina RELIGIE,” 2022, Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>

96 Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a XI-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2023-2024, Disciplina ISTORIE,” 2023, Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>

97 Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a XI-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2023-2024, Disciplina RELIGIE,” 2023, Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>

98 Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a XI-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2023-2024, Disciplina SOCIO-UMANE,” 2023, Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>

și alte manifestări actuale de intoleranță (IR3). Profesorii consideră că aceste materiale ar trebui să fie mai bine adaptate pentru a se potrivi nevoilor tinerilor și susțin că ar fi trebuit să fie organizate înainte de a fi introduse în clase (FG1).

Materiale și activități educaționale care abordează antisemitismul

Materialele și activitățile furnizate în programa școlară oficială se concentrează în primul rând pe Holocaust în termeni istorici, mai exact pe Holocaust așa cum s-a întâmplat în alte țări europene (nu în România). Resursele constau în principal în documentare, învățarea fiind bazată în principal pe povestiri și mărturii ale supraviețuitorilor, dar și pe analiza mișcărilor din societate care au dus la ascensiunea regimului nazist și la Holocaust. În programa de istorie actualizată pentru clasa a X-a, există link-uri către resursele TedEd, către Muzeul Memorial al Holocaustului din Statele Unite⁹⁹, și către Muzeul online Casa Anne Frank¹⁰⁰. Aceste materiale și activități sunt ușor de accesat de către profesori, însă majoritatea sunt în limba engleză, iar barierele lingvistice ar putea împiedica mulți profesori să utilizeze și/sau să înțeleagă conținutul.

Profesorii caută adesea materiale suplimentare în afara curriculumului oficial pentru a îmbunătăți experiențele de învățare. De exemplu, INSHR-EW a elaborat caiete de notițe specifice unei regiuni din România, axate pe Holocaust, pentru a ajuta profesorii să facă legătura între evenimentele istorice și geografia locală și să adapteze memoriile victimelor (IR2). Deși au fost aprobate de Ministerul Educației, utilitatea lor în sălile de clasă rămâne incertă (IR2). În

plus, INSHR-EW a introdus în 2023 o expoziție de benzi desenate în aer liber care comemorează victimele locale ale Holocaustului (IR1). Alte resurse includ videoclipuri realizate de Centrul Național de Cultură a Romilor, informații online despre comunitatea

romă (IR7), lecții interactive la Muzeul de Istorie a Sinagogii din Oradea și inițiative ale unor profesori dedicați pentru organizarea de proiecte, activități și excursii legate de educația privind Holocaustul. Cu toate acestea, unii sunt îngrijorați de faptul că a face obligatorie istoria Holocaustului fără o pregătire adecvată a profesorilor poate compromite calitatea educației pe această temă (FG1). În ciuda disponibilității a numeroase resurse dezvoltate de ONG-uri, profesorii nu sunt frecvent conștienți de libertatea lor de a încorpora aceste materiale pentru a satisface cerințele curriculumului (IR5). Mulți profesori cred în mod eronat că sunt restricționați la manualele școlare oficiale, ceea ce duce la subutilizarea unor resurse valoroase în activități extracurriculare, în ciuda alinierii lor perfecte la curriculum. În timp ce unii educatori înțeleg potențialul și sunt deschiși la utilizarea acestor resurse pentru a satisface nevoile curriculare, rezistența apare adesea din partea funcțiilor de conducere de nivel mediu din cadrul ierarhiilor educaționale (IR5).

Nevoile FLP în abordarea antisemitismului prin educație

Cercetarea pe teren a evidențiat mai multe nevoi ale FLP în abordarea antisemitismului prin educație. Respondenții au evidențiat importanța conectării elevilor cu istoria comunității locale, oferind o privire de ansamblu asupra

99 United States Holocaust Memorial Museum, "Online lectures: Studying Primary Sources from the Holocaust," accessed 13 September 2023, <https://www.ushmm.org/information/exhibitions/online>

100 Anne Frank House, "The Anne Frank House online," accessed 13 September 2023, <https://www.annefrank.org/en/museum/web-and-digital/>

împrejurimilor și stilului de viață al comunității evreiești înainte de Holocaust (IR3). Experții au subliniat importanța utilizării de imagini pozitive și a respectării drepturilor victimelor atunci când se utilizează imagini în contexte pedagogice (IR3). Experții și practicienii de primă linie au susținut că multe școli nu fac suficient pentru a aborda discriminarea, ura și intoleranța. Există adesea rezistență sau bariere sistemice care împiedică eforturile bune (IR1, IR5). Din acest motiv, este necesar să se adopte o abordare la nivelul întregii școli, care să vizeze nu numai profesorii și elevii, ci și implicarea părinților și a altor părți interesate (IR5). Profesorii și educatorii (FG1) au susținut că este nevoie de materiale, manuale și manuale actualizate, care să fie testate la nivel pilot, relevante și care să rezoneze cu tinerii de astăzi (FG1). Este nevoie de resurse care să ajute la deconstruirea narațiunilor și la combaterea prejudecăților internalizate (FG1). Activitățile extracurriculare și colaborările cu ONG-urile sunt valoroase pentru a crea spații de abordare a acestor probleme în afara constrângerilor cadrului școlar tradițional (IR5 & IR6).

Bibliografie

- ADL, “*ADL Global 100: Romania: 2014-2015*,” 2015, Accessed 7 August 2023, <https://global100.adl.org/country/romania/2014>
- AFP, “Ex-intel officer jailed in first conviction under Romania’s Holocaust denial law,” The Times of Israel, 4 February 2021, accessed 7 August 2023, <https://www.timesofisrael.com/ex-intel-officer-jailed-in-1st-conviction-under-romanias-holocaust-denial-law/>
- Anne Frank House, “The Anne Frank House online,” accessed 13 September 2023, <https://www.annefrank.org/en/museum/web-and-digital/>
- CNCD and IRES, “Sondaj De Opinie La Nivel Național Privind Nivelul Discriminării În România Și Percepțiile Actuale Asupra Infracțiunilor Motivate De Ură, Sondaj de opinie 2018,” 2018, accessed 13 September 2023, https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2021/01/Sondaj_de_opinie_NoIntoHate_2018.pdf
- EJC European Jewish Congress, “Back to communities: Romania,” 2022, accessed 13 September 2023, <https://eurojewcong.org/communities/romania/>
- FRA, “Antisemitism - Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2011-2021,” *FRA - European Union Agency for Fundamental Rights*, 2022, accessed 7 August 2023, <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/antisemitism-overview-2011-2021>
- Guvernul Romaniei, “Fresh news: The Romanian government officially starts the implementation of the 2021-2023 National Strategy for preventing and combating anti-Semitism, xenophobia, radicalisation and hate speech, Press Release,” 22 March 2022, accessed 7 August 2023, <https://gov.ro/en/news/the-romanian-government-officially-starts-the-implementation-of-the-2021-2023-national-strategy-for-preventing-and-combating-anti-semitism-xenophobia-radicalization-and-hate-speech>
- INSHR-EW, “Antisemitismul în vremuri de pandemie: RAPORT 2021-2022,” July 2022, accessed 16 August 2023, <https://www.inshr-ew.ro/en/monitorizarea-antisemitismului-in-romania-raport-2022/>
- INSHR-EW, “Monitoring Report: May 2020-April 2021, The Antisemitism in The Street,” 2021, accessed 7 August 2023: <https://www.inshr-ew.ro/en/wp-content/uploads/2020/05/EN-Raport-monitorizare-2021.pdf>
- INSHR-EW, “Raport de monitorizare: Mai 2022-Aprilie 2023, Antisemitism de 20%,” 2023, accessed 4 August 2023, <https://www.inshr-ew.ro/wp-content/uploads/2020/05/Raport-monitorizare-20-IULIE-2023.pdf>
- INSHR-EW and Avangarde, “Responsabil de Holocaustul din România: Hitler Sau Antonescu,”

Grupul de Studii Comportamentale Avangarde, 2021, accessed 7 August 2023, <http://www.inshr-ew.ro/wp-content/uploads/2018/01/Holocaustul-in-Romania-victime-responsabili.pdf>

- INSHR-EW and Avangarde: ””Raport de cercetare: Percepții ale minorității evreiești asupra societății Românești”, 2023, accessed 4 December 2023, <https://www.inshr-ew.ro/wp-content/uploads/2023/10/Raport-de-cercetare-minoritatea-evreiasca.pdf>
- Institutul National de Statistica, 2013, “Recensământul populației și al locuințelor. Populația stabilă după etnie și religie – categorii de localități”, București: INS.
- Cârstocea, Raul, “Path to the Holocaust: Fascism and Anti-Semitism in Interwar Romania,” S:I.M.O.N. (*Shoah: Intervention, Methods, Documentation*), 1 (2014): 43–53, 44.
- Carstocea, Raul, “Between Europeanisation and Local Legacies: Holocaust Memory and Contemporary Anti-Semitism in Romania,” *East European Politics, Societies and Cultures*, 35, no.2 (2020): 313-335, DOI: 10.1177/0888325420906201
- “Romania,” JPR Institute for Jewish Policy Research, accessed 10 July 2023, <https://www.jpr.org.uk/countries/how-many-jews-in-romania>
- Kovács, András and Fischer, Gyorgy, “Antisemitic Prejudices in Europe: Survey in 16 European Countries”. *JPR Institute for Jewish Policy Research*, Action and Protection League. 2021: <https://archive.jpr.org.uk/object-2408>
- Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI la CLASA A IX-a în anul școlar 2021-2022 LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ, învățământ liceal și profesional,” 2021, *Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație*, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>
- Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a X-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2022-2023, Disciplina ISTORIE,” 2022, *Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație*, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>
- Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a X-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2022-2023, Disciplina RELIGIE,” 2022, *Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație*, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>
- Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a XI-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2023-2024, Disciplina ISTORIE,” 2023, *Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație*, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>
- Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA a XI-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2023-2024, Disciplina RELIGIE,” 2023, *Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație*, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>
- Ministerul Educației, “REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI LA CLASA

a XI-a ÎN ANUL ȘCOLAR 2023-2024, Disciplina SOCIO-UMANE,” 2023, *Centrul Național De Politici Și Evaluare În Educație*, accessed 15 September 2023, <https://edu.ro/>

- Recensământul populației și locuințelor 2021, ”Rezultate definitive: Caracteristici etno-culturale demografice, Populația după etnie la recensămintele din perioada 1930-2021 (Etnii, Județe)”, 2021, accessed 1 December 2023: <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>
- Studio12, “Perceptions of interethnic relations and the Holocaust in Romania,” *INSHR-EW*, 2021, accessed 7 August 2023, https://www.inshr-ew.ro/en/wp-content/uploads/2018/01/Sondaj-INSHR_2021_engleza.pdf
- Statista, “Number of incidents pertaining to antisemitism in Romania from 2009 to 2019,” 2020, *Statista Research Department*, accessed 7 August 2023, <https://www.statista.com/statistics/1173749/romania-incidents-pertaining-to-antisemitism/>
- Statista, “Number of discrimination cases based on antisemitic behavior in Romania from 2009 to 2019, by outcome,” 2020, *Statista Research Department*, accessed 7 August 2023, <https://www.statista.com/statistics/1173750/romania-discrimination-cases-based-on-antisemitic-behavior/>
- United States Holocaust Memorial Museum, “Online lectures: Studying Primary Sources from the Holocaust,” accessed 13 September 2023, <https://www.ushmm.org/information/exhibitions/online>
- US Department of State, “2021 Country Reports on Human Rights Practices: Romania”, *Bureau of democracy, human rights, and labor*, accessed 5 august 2023, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/romania/>

Date despre proiect

Durată

01/2023 până la 01/2025

Program

Citizens, Equality, Rights and Values (CERV)

Numărul acordului de grant

101084724

Coordonator

Polylogos Association

URMĂREȘTE-NE ȘI
AFLĂ MAI MULTE
DESPRE ULTIMELE
NOASTRE EVOLUȚII

Funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Commission's Citizens, Equality, Rights and Values Programme. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.